

दिव्यामदन्तोयाः शङ्कराः धर्मराजः” हरिवं० १२८ अ०
 धर्मलक्षणं न० धर्मो लक्ष्यते ज्ञायतेऽनेन लक्ष-करणे ल्युट् ।
 १ धर्मप्रसापके वेदादौ । धर्ममूलशब्दे दृश्यम् ।
 २ नीमांसायां स्त्री लोपः । भावे ल्युट् इतः । चोदनालक्ष-
 णोऽर्थो धर्मः । जै० स्वतोक्ते १ धर्मस्य लक्षणे इतरभे-
 दात्प्रसापके धर्मस्वरूपादौ च धर्मशब्दे दृश्यम् ।
 “धृतिः क्षमा दमोऽस्तेयं शौचमिन्द्रियनिग्रहः । धी-
 र्विद्या सत्यमक्रोधो दशकं धर्मलक्षणम्” इति मनुक्ते ।
 “पात्रे दानं मतिः कण्ठे मातापितृषु पूजनम् । अङ्गा
 वलिर्गवां व्यासः षड्विधं धर्मलक्षणम्” इत्युक्ते च
 ४ धर्मस्य साधने च ।

धर्मवत् ति० धर्म + अस्त्वर्थे मत्पुं मस्य वः । धर्मयुक्ते
 धार्मिके । “मित्रावरुणवन्त उत धर्मवन्तः” ऋ० ८।१५।१२
 धर्मवर्मान् ति० धर्म + वर्म इव यस्य । १ धर्ममात्रस्यैव
 व्यावरक्तत्वेन धारके २ धर्मं कवचत्वेनाभिगम्यमाने ।
 धर्मस्य वर्मेव । १ धर्मरक्षके न० । “ब्रूहि योगेश्वरे
 कण्ठे ब्रह्मण्ये धर्मवर्मणि” भाग० १।१।२ [त्रिका० ।
 धर्मवासर पु० धर्मस्य तत्साधनस्य वासरः । पौर्णमास्यां
 धर्मवाहन पु० धर्मं बाहयति प्रापयति नरान् बाहि-ल्युट् ।
 १ शिवे त्रिका० । भावे ल्युट् । धर्मस्य २ प्रापये न० । इतः
 धर्मस्य धर्मराजस्य याने २ महिषे ।

धर्मविद् ति० धर्मं वेत्ति विद-किप् । धर्मज्ञे । “अङ्गि-
 स्तीर्थेन धर्मविद्” मनुः । [विष्णु स० ।
 धर्मविदुत्तम पु० इतः । विष्णौ “धर्मो धर्मविदुत्तमः”
 धर्मविद्या स्त्री इतः । १ नीमांसादिविद्यायां २ तदुपलक्षित
 शास्त्रे च । ततः क्रत्वा० ठक् । धर्मविद्यिक तद्धेतुरि
 तदुपन्याधेत्येति च ।

धर्मविप्लव पु० इतः । धर्मस्य व्यतिक्रमे ।
 धर्मविवेक धर्मस्य विवेकोऽयम् । हृषायुधकृते धर्मनिबन्धभेदे
 धर्मवीर पु० वीरभेदे “स च दानधर्मयुद्धैर्देयया च समन्वित
 चतुर्धा स्यात्” सा० द० उक्ते १ वीररसभेदे २ तद्युक्ते च
 “धर्मवीरो युधिष्ठिरादिः” सा० द० ।

धर्मवृद्ध ति० धर्मेण वृद्धः । धर्मेण वृद्धे अर्थे अतिशयधर्म-
 युक्ते “न धर्मवृद्धेषु वयः समीक्ष्यते” कृमा० । २ यादवे
 अक्रूरश्चातृभेदे पु० । “अफलकश्चिलकश्चैव गान्धिन्यान्तु
 अफलकतः । अक्रूरप्रसूता व्यासश्च पुला द्वादश
 विद्युताः । धर्मवृद्धः सुकृमां च क्षेतोऽपक्षोऽस्मिर्दनः”
 भाग० ८।२४।६ ।

धर्मवैतसिक पु० धर्मो वैतसिक इव आत्मनो धार्मिकत्व
 त्वस्थापनाय दातरि । “धर्मवैतसिको यस्तु पापात्मा
 पुरुषस्तथा । ददाति दानं विप्रेभ्यो लोकविश्वासकारणम् ।
 पापेन कर्मणा विप्रो धनं लब्ध्वा निरङ्कुशः । राग-
 मोहान्वितोऽशान्तः कलुषीं योनिमाप्नुयात्” वज्रिपु० ।
 धर्मव्याध पु० धर्मप्रधानो व्याधः शाक० । धार्मिके व्याध-
 भेदे तत्कथा भा० व० २।१४ अध्यायादौ दृश्या । तस्य
 व्याधस्य ब्राह्मणं प्रति स्वकर्मविपाकस्ततोक्तो यथा
 “शृणु सर्वमिदं वृत्तं पूर्वदेहे समानव ।। अहं हि
 ब्राह्मणः पूर्वमासं द्विजवरात्मजः । वेदाध्यायी सुक-
 शलो वेदाङ्गानाञ्च पारगः । आत्मदोषकृतैर्ब्रह्मज्ञवस्था-
 माप्नुवानिनाम् । कश्चिद्वाजा मम सखा धनुर्वेदपरा-
 यणः । संसर्गाद्भुवि अठस्ततोऽहमभवं द्विज ।।
 एतस्मिन्नेव काले तु मृगयानिर्गतो मृगः । सहितो
 बोधसुखैश्च मन्त्रिभिश्च स संवृतः । ततोऽप्यहं नृ-
 ष्टगांस्तत्र सुबहूनाश्रमं प्रति । अथ क्षिप्रः शरो घोरो
 मयाऽपि द्विजसत्तम ।। ताडितश्च ऋषिस्तेन शरेणा
 नतपर्वणा । मूषौ निपतितो ब्रह्मजुवाच प्रतिनादयन् ।
 नापराध्याम्यहं किञ्चित् केन पापमिदं कृतम् । मन्वा-
 नस्तं मृगञ्चाहं सम्प्राप्तः सहसा विभो ।। अपश्यं
 तमृषिं विद्धं शरेणानतपर्वणा । अकार्यकरणा-
 ज्ञापि मृगं मे व्यथितं ममः । तदुपगतपशं विप्रं
 निष्टमन्नं गृहीतले । अजानता कृतमिदं मयेत्यहमधा-
 त्रुवम् । अन्तुमर्हसि मे सर्वमिति प्रोक्तो मया सनिः ।
 ततः प्रत्यब्रवीद्वाक्यमृषिर्मां क्रोधमूर्च्छितः । व्याधस्त्वं
 भविता क्रूरः शूद्रयोनाविति द्विज ।। २।१४ अ० ।
 व्याध उवाच । एवं शप्तोऽहमृषिणा तदा द्विजवरो-
 त्तम । अलिप्रासादयमृषिं गिरा त्वाहीति मां तदा ।
 अजानता मयाऽकार्यमिदमव्य कृतं मने ।। अन्तुमर्हसि
 तत्त्वं प्रसीद भववन्निति । ऋषिरुवाच । नान्यथा
 भविता शाप एवमेतदसंशयम् । आनृशंसात्त्वहं किञ्चि-
 त्कर्ताऽन्तुमहमव्य ते । शूद्रयोन्वां वर्त्तमानो धर्मज्ञो हि
 भविष्यसि । मातापितृषु शुश्रूषां करिष्यसि न संशयः ।
 तथा शुश्रूषया सिद्धिं गच्छत्वं समवापस्यसि ।
 जातिस्मरश्च भविता स्वर्गश्चैव गमिष्यसि । शापक्षये
 निवृत्ते तु भविताऽसि पुनर्द्विजः । एवं शप्तः पुरा तेन
 ऋषिणाऽन्तुमप्यतेजसा । प्रसादश्च कृतस्तेन ममैव
 द्विपदांवर ।। २।१५ अ० ।”